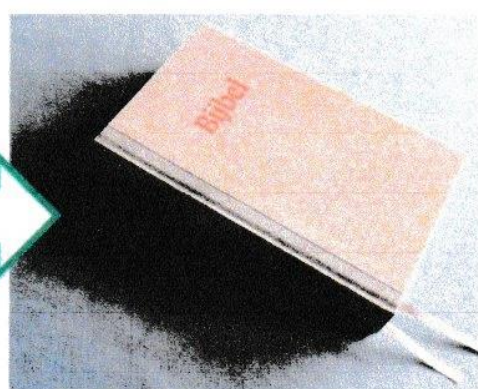

In beweging...

Loukās meets NBV21

'n Compacte maar misschien te cryptische titel. Dus dat meteen even verhelderen. Ik fantaseer over de vraag: 'Wat vindt een schrijver uit de 1e eeuw van de vertaling van zijn werk in 2021?' Dat vraagt verbeeldingskracht! Een enorme cultuur-, tijd- en taalbarrière moet genomen worden wil dit iets zinnigs opleveren. Dat laat die titel in **Grieks** → **Engels** ← **Nederlands** direct zien. Een drieslag met als eerste de Griekstalige eigenaam van de auteur Loukas, die wij met Lucas zouden aanspreken. Daarna komt voor mijn fantasievraag het best passende werkwoord: *ontmoeten*, in de wereldtaal van dit moment. Tot slot, volgens typisch Nederlands gebruik, dus de afkorting van de nieuwe Bijbelvertaling. Uiteraard heb ik de NBV21 begin oktober direct aangeschaft, begon erin te lezen en dacht: Hoe zou Lucas hierop reageren? Natuurlijk, dat is speculatief, maar óók spel en dus boeiend. Kortom: hier het verslag van het gesprek, dat ontstond nadat ik hem de nieuwste Bijbel gaf.

De handelingen van de apostelen

Het tweede boek van Lucas

Jezus opgenomen in de hemel

1 In mijn eerste boek, Theofilus, heb ik de daden en het onderricht van Jezus beschreven, vanaf het begin ² tot aan de dag waarop Hij in de hemel werd opgenomen, nadat Hij de apostelen die Hij door de heilige Geest had uitgekozen, had gezegd wat hun opdracht was. ³ Dat Hij leefde heeft Hij hun na zijn lijden en dood herhaaldelijk bewezen door gedurende veertig dagen in hun midden te verschijnen en met hen over het koninkrijk

opeens twee mannen in witte gewaden bij hen. ¹¹ Ze zeiden: 'Galileërs, wat staan jullie naar de hemel te kijken? Deze Jezus, die uit jullie midden in de hemel is opgenomen, zal op dezelfde wijze terugkomen als jullie Hem naar de hemel hebben zien gaan.'

¹² Daarop keerden de apostelen van de Olijfberg terug naar Jeruzalem. Deze berg ligt vlak bij de stad, op een sabbatsreis afstand. ¹³ Toen ze in de stad waren aangekomen, gingen ze naar het bovenvertrek waar

1246

Bij het overhandigen van de NBV21

Lucas: "Ah! Dus zó ziet een boek eruit? Ik zal je wat bekennen: dit is voor het eerst dat ik er eentje in handen heb. In mijn tijd sprak je over een boekrol. Die was van papyrus; daar had je trouwens negen soorten van. Ik schreef op de 'Augusta', het fraaiste, maar ook duurste materiaal van ongeveer een halve meter breedte. Ik borg mijn beschreven rol dan op in een kruik, zodat hij droog bleef en dus lange tijd mee kon. Maar dit boek is écht heel anders. Licht het even toe als je wilt."

Ik: "Graag. Ik wilde u deze Bijbel cadeau doen, want ik was nogal verrast door een paar veranderingen die de vertalers hebben doorgevoerd. Ik laat het wel even zien. Kijk, dit is de openingspagina van uw tweede boek."

"Ho even, je gaat me te snel. Bijbel? Openingspagina? Ik kan je niet volgen. Waar heb je het over?"

"Oh, sorry. Ik veronderstel teveel en loop te hard van stapel. Het idee van 'de Bijbel', dat bestond natuurlijk nog niet in uw tijd. Dat realiseer ik me nu opeens weer. Wel, Bijbel, zo heet de bundeling

van alle boeken die voor ons geloofsleven belangrijk zijn. Christenen stelden in de 4^e eeuw vast welke boeken daarbij hoorden. De twee boeken die u schreef hebben er uiteraard ook een plek in gekregen. Zo begint uw evangelie in deze NBV21-vertaling op pagina 1182. En hier rechtsboven ziet u het getal 1246, dat is dus het nummer van de pagina waarop uw tweede boek opent.

"Tjonge, wat een flinterdunne velletjes. Daar kun je veel tekst op kwijt! Maar eh, ik zie meer cijfers. Een grote, vette 1 en dan midden in de eerste regel 2, daarna zie ik een 3 enzovoorts. Waar betekent dat? Die getallen, daar werkte ik helemaal niet mee."

"Ach ja, dat is waar ook. Later zijn er allerlei zaken toegevoegd aan de oorspronkelijke teksten. In al die oude handschriften werd alles eenvoudig achter elkaar opgeschreven, zonder interpunctie en zonder enige indeling. Maar in moderne Bijbelvertalingen wordt sinds jaar en dag gewerkt met spaties en witregels op plaatsen in de tekst waar iets nieuws begint. Rond 1200 kwam Stephan Langton, een geestelijke uit Canterbury, met nog een idee: de tekst verdelen in hoofdstukken. Uw boek Handelingen heeft hij opgedeeld in 28 hoofdstukken en die allemaal genummerd. Dus die grote 1 hierboven geeft het begin aan van het eerste hoofdstuk. Later, toen de boekdrukkunst was uitgevonden bedacht Robert Stephanus, een Parijse boekhandelaar, dat het handig was om de tekst in nog veel kleinere stukjes te knippen. Zo kwam hij in 1551 met de indeling in verzen om gemakkelijk en snel bepaalde zinnen terug te kunnen vinden. Die opsplitsing in verzen ziet u terug in die kleine cijfers."

"Dat is handig! In boekrollen is het altijd lastig zoeken. Zeg, passen alle vertalingen die vondst van verzen toe?"

"Gelukkig wel! Om beter te begrijpen wat er nou oorspronkelijk door de schrijver bedoeld is, pak ik er vaak een andere vertaling bij. Laat ik een voorbeeld geven. De zin waarmee u uw evangelie opent zit zó knap, maar ook zo ingewikkeld in elkaar, dat is voor mij wat puzzelen. Dat zal die Parijse boekdrukker ook gedacht hebben, want die prachtige Griekse volzin van u geeft hij de versnummers 1-4. Nu ben ik, nadat ik christen werd, begonnen met de Bijbelvertaling die in 1951 was uitgekomen. De vertalers toen maakten er ook één lange zin van, met allemaal

bijzinnen. Zij wilden zo dicht mogelijk aansluiten bij de stijl die u hanteerde. Maar in 2014 verscheen de Bijbel in Gewone Taal met een heel ander uitgangspunt. Zij wilden uw tekst duidelijk en met voor iedereen te begrijpen woorden dichterbij brengen. Dus knipten ze die fraaie openingszin in 9 zinnestjes. Dat heeft ook wel wat, vind ik.”

“Je maakt me nieuwsgierig, dus die verschillen ga ik eens natrekken. Maar toch even terug naar die beginpagina. Je liet net de term ‘Handelingen’ vallen en dat lees ik hier ook wel, maar dat woord heb ik nooit gebruikt. Ik zie ook dat er staat ‘Het tweede boek van Lucas’, maar dat komt absoluut niet van mij. Integendeel, ik wilde mijn naam er helemaal niet in hebben, want het gaat helemaal niet om mij. Ik schreef voor Theofilus en hoopte dat ik met mijn boeken Jezus voor hem dichterbij kon brengen. En dat bruin gekleurde zinnestje valt me nu ook op. ‘Jezus opgenomen in de hemel’, sorry hoor, maar dat pende ik echt niet aan Theofilus. Hoe zit dat?!”

“Hm, misschien kunnen we het beste uw oorspronkelijke Griekse tekst er even bij nemen. Die ziet u hier, direct onder elk woord dat u schreef staat de letterlijke vertaling in het Engels.”

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
Acts of Apostles

1	Τὸν	μὲν	πρῶτον	λόγον	ἐποίησάμην
	The	-	first	account	I made
περὶ	πάντων,	ὃ	Θεόφιλε,	ὧν	ἤρξατο
concerning	all things,	O	Theophilus,	which	began
ὁ	Ἰησοῦς	ποιεῖν	τε	καὶ	διδάσκειν,
-	Jesus	both to do	and	to teach,	
2	ἄχρι	ἧς	ἡμέρας	ἐντειλάμενος	τοῖς
	until	which	day	having given injunctions	to the
			=the day on which		
ἀποστόλοις	διὰ	πνεύματος	ἁγίου	οὓς	
apostles	through	Spirit	Holy	whom	
ἐξελέξατο	ἀνελημφθῆ	3	οἷς	καὶ	παρέστησεν
he chose	he was taken up;	to whom	also	he presented	

“Ja! Deze beginwoorden herken ik! Al geldt dat absoluut niet voor die titel: PRAXEIS APOSTOLON. Die komt niet van mij. Wat speelt hier nou eigenlijk?”

“Laat ik het proberen uit te leggen, al ben ik natuurlijk geen bijbelvertaler.

Wat mij opvalt in de 7 Nederlandse bijbelvertalingen die sinds 1988 verschenen, is dat ze allen andere uitgangspunten hanteren. Nagenoeg allemaal geven ze een samenvatting aan elk volgend tekstfragment. De NBV21 doet het hier met dat bruine zinnestje boven de eerste 14 verzen. In de Willibrordvertaling uit 1995 staat een vergelijkbaar tussenkopje die ze er cursief boven afdrukken: ‘Jezus’ laatste opdracht en hemelvaart’. Maar de Herziene Statenvertaling uit 2010 verdeelt uw tekst heel anders en schrijft

boven Handelingen 1:1-3: ‘Inleiding’. De Groot Nieuws Bijbel uit 1996 maakt daarvan: ‘Woord vooraf’. Dit zijn dus duidelijk toevoegingen van de vertalers en die kunnen behoorlijk verschillen. Alleen de Naardense Bijbel uit 2004 werkt niet met opschriften bij de tekstfragmenten. In dat opzicht komt die het meest overeen met deze Grieks-Engelse versie, want daarin gebeurt het natuurlijk ook nergens, want u werkte er niet mee.”

Een betere boektitel

“Dit is wel even wennen voor me, maar goed, misschien helpen dat soort tussenkopjes de lezers wel. Maar kijk, zo’n ondertitel ‘Het tweede boek van Lucas’, dat hoeft voor mij niet. En eerlijk gezegd, wat me écht dwars zit, dat is die titel: ‘De handelingen van de apostelen’. Wie bedenkt nou toch zoiets?!”

“Nee, dat weet ik niet. Volgens mij is het bij niemand meer bekend hoe die titel is ontstaan. Toen ze de 66 Bijbelboeken bij elkaar voegden zochten ze naar boektitels die zo helder mogelijk de inhoud van elk boek aangaven. Zo zijn ze waarschijnlijk hierop uitgekomen.”

“Dat zou kunnen, maar die vlag dekt toch helemaal niet de lading? Nee, die titel, dat wil ik niet.”

“Eh, hoezo niet? Uw boek gaat toch over wat de apostelen deden?”

“Natuurlijk, daar schreef ik ook wel over, maar dat is helemaal niet de kern waar het om draait. Ik probeerde het verhaal uit de doeken te doen over de beweging die ontstond door Jezus. Daar speelden de apostelen zeker een rol in, maar ik schreef ook over Stefanus, Filippus, Apollos, Lydia, Priscilla, Aquila en nogal wat anderen. Ik vind deze titel echt niet goed, omdat het accent verkeerd gekozen is. Zeker, God gebruikt mensen om andere mensen te bereiken, maar dat ‘De handelingen van de apostelen’ is me te menselijk-activistisch. Het klinkt bijna alsof er heel planmatig gewerkt is, maar zo heb ik het niet meegemaakt. Ik heb een tijdlang intensief met Paulus opgetrokken en hem regelmatig horen zeggen wat zijn reisplannen waren. Vaak merkte ik, dat het anders liep dan hij voor ogen had. Dat heb ik dan ook zo opgeschreven. Neem als voorbeeld deze ervaring die ik vastlegde: ‘ze wilden doorreizen naar Bitynië, maar dat stond de Geest van Jezus hun niet toe’. Begrijp je mijn punt?”

“Ik denk het wel, maar u hebt dit boek geschreven. Onder welke titel zou u het dan in de Bijbel opnemen?”

“Hm, dat is een lastige. Ook omdat het woord ‘Handelingen’ na zoveel eeuwen er wel helemaal ingesleten zal zijn. Misschien moeten we dat dan gewoon vasthouden. Maar mijn punt is dat de regie niet bij de apostelen lag. God zette alles in beweging door de Geest. Ja, dát is het! Ik heb een betere titel: ‘De handelingen van de Geest’. Als we dat ervan maken, dáár kan ik mee leven.”

een inktpot uit de 1^e eeuw